

balans som gav enhet och kraft utåt.

Kennedy betonar starkt att Salisbury genomförde en del sociala reformer, men han erkänner samtidigt det bristande intresset för dessa problem. I själva verket var Salisburyys regeringstid relativt ofruktbar från inrikespolitisk synpunkt; det lilla som gjordes, främst under den tredje ministären, var snarast Joseph Chamberlains verk. Utrikespolitik och kolonialpolitik stod helt i förgrunden. Det var ett skede av förhandlingar, intriger och i regel tämligen oblodiga koloniala aktioner; i första rummet gällde det att stycka Afrika. Bortåt 100 miljoner nya undersåtar tillfördes den brittiska kronan, ett rekord även i relation till den äldre Pitt. Erövringen av Sudan 1898 och boerkriget 1899—1902 avslutad denna period av väldig expansion.

De stora vinsterna kan ge intrycket att Salisbury var inställd på erövringspolitik. Men så var knappast förhållandet. Trygghet och konsolidering var hans paroller, liksom den åldrande Bismarcks; han avskydde sabelrassel, teatralisk patriotism och storslagna imperiedrömmar. Det var verkligen i detta fall tillfället som

gjorde tjuven; i jakten efter kolonier hade England det bästa utgångsläget, och Salisbury kände sig gång efter annan tvungen att handla, om inte en annan stat — Frankrike, Ryssland eller Tyskland — skulle förskaffa sig positioner som kunde bli farliga för Englands säkerhet. För det drag av aggressiv nationalism och imperialism som framträdde kring sekelskiftet var män som Chamberlain och Cecil Rhodes främst ansvariga.

I essäer om de statsmän han främst beundrade, såsom Castlereagh och den yngre Pitt, ger Salisbury karaktäristiker som väl kan betraktas som självporträtt. Castlereagh, skriver han, var ingen teoretiker och ingen entusiast — entusiasm var för Salisbury,

liksom för 1700-talets rationalister, liktydigt med en för förnuftigt folk främmande upphetsning. För Castlereagh var nationalitetsprincipen lika väl som den politiska organisationen likgiltiga; vad han främst strävade efter var

”den fred, den ordning och den frihet från oro och rubbningar som allena kan ge mänsklighetens stora massa någon möjlighet att njuta sin torftiga andel av jordisk glädje”. Castlereagh var, trots all begåvning och duglighet, oförmögen att framkalla sympati och intensiv tillgivenhet; hans inflytande dog med honom själv, och ingen politisk riktning har i honom sett inspiratören eller skolbildaren. Inte minst dessa sista saker är tillämpliga på Salisbury. Delvis beror detta på att han, utom en allmän konservatism, knappast hade några politiska idéer. En förklaring ligger också däri att hans ovilja att framträda och hans längtan till ensamhet gjorde honom till ett slags grå eminens i sin egen regering; under månader lämnade han inte Hatfield, regeringens sammanträden blev alltmer sällsynta, och premiärministern kände knappast igen sina kolleger — Bismarck på Friedrichsruhe och Salisbury på Hatfield var frivilligt isolerade statsmän. Men viktigast är kanske att Salisburyys regim var det gamla aristokratiska Englands sista kraftyttring. Efter hans tid har socialreformismen slagit igenom inom alla partier, allianspolitiken har trätt i stället för ”den lysande isoleringen”, självstyrelse eller självständighet för dominions och kolonier har blivit målet, inte imperiets utbyggande.

HERBERT TINGSTEN

11/5

ANDRA KLASS Den senaste
SIMENON Simenon-
översättningen (Kom-

missarie Maigret i New York, Bonniers, kr. 9:50) är inte så motiverad som de föregående. Som alltid är Simenon rolig, men han är det i detta fall mindre än vanligt. Kommissarie Maigret är bäst i Paris, och utanför Frankrike verkar han en smula bortkommen både bland brottslingar och på krogar. Det finns en mängd lysande Maigretböcker kvar att översätta, och vi får hoppas på bättre val nästa gång.

Herbert Tingsten